

ASIA Kärjäviskaalin menettely**ASIAN VIREILLETULO**

Hovioikeus toimitti hovioikeusasetuksen 23 §:n 2 momentin nojalla hovioikeuden presidentin kirjeellä oikeuskanslerin tietoon mahdollisia toimenpiteitä varten joukon kärjäoikeuden tarkastuksessa 5.-6.9.2013 ilmi tulleita havaintoja erään kärjäviskaalin käsittelemien asioiden osalta.

Tarkastuksessa oli käyty läpi yhteensä 336 kärjäviskaalin ratkaisemaa asiaa.

Havaintojen perusteella kärjäviskaali oli kahdessatoista riita-asiassa antanut yksipuolisen tuomion siitä huolimatta, että vastaajat olivat antaneet lausuman asiassa ja esittäneet perusteita vastustamiselleen. Kärjäviskaali oli näissä asioissa pyytänyt lausuman kantajalta, vaikka oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan asia ratkaistaan yksipuolisella vaatimuksella valmistelua jatkamatta, kun vastaaja ei ole vedonnut perusteeseen jolla ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen. Lisäksi kärjäviskaali oli ensimmäisessä asiassa jättänyt asian sillensä, kun kantaja ei antanut pyydettyä lausumaa vaikka vastaaja oli myöntänyt kanteen ja toisessa asiassa antanut yksipuolisen tuomion siitä huolimatta, että kantaja oli myöntänyt saatavan sekä perusteeltaan että määrältään.

Edelleen hovioikeus oli kiinnittänyt tarkastuksessa huomiota kahdeksaan rikosasiaan. Ensimmäisessä asiassa tuomioon oli 20-vuotiaan tekijän syyksiluetut teot tuomittu tehdyksi nuorena henkilönä. Toisessa asiassa tuomiota oli oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 9 §:n nojalla korjattu määrätyn ajokiellon päättymispäivän osalta kahteen kertaan niin, että jälkimmäinen korjaus palautti alkuperäisen päättymispäivän. Kirjallisessa menettelyssä käsiteltyssä kolmannessa asiassa asianomistajan vaatimukseen oli merkitty yksilöimättömät oikeudenkäyntikulut, joista ei kuitenkaan lausuttu tuomiolauselmassa. Asianomistajan nimi oli lisäksi kirjoitettu eri tavoin tuomion perusteluihin ja tuomiolauselmaan. Neljännessä asiassa kärjäviskaali oli tuominnut vastaajan syyttäjän vaatiman pahoinpitelyn sijasta lievistä pahoinpite-

lystä. Tuomiossa ei ollut perusteltu syyksilukemista. Hovioikeus oli lisäksi kiinnittänyt huomiota neljään eri asiaan joissa määrätty rangaistus poikkesi yleisestä rangaistuskäytännöstä. Kaikissa neljässä tapauksessa tuomion perusteluihin oli kirjattu, että rangaistus oli yleisen oikeuskäytännön mukainen.

Hovioikeus saattoi oikeuskanslerin tietoon edellä kerrottujen havaintojen lisäksi kolme hovioikeuden ratkaisemaa asiaa, joissa kärjäviskaali oli ollut asian ratkaisijana kärjäoikeudessa. Hovioikeuden ensimmäisessä asiassa hovioikeus katsoi, ettei kärjäoikeus olisi saanut antaa velkomusasiassa yksipuolista tuomiota asian tultua oikeudellisesti merkityksellisellä tavalla riitaiseksi. Toisessa asiassa hovioikeus oli todennut, että kärjäoikeus ei ollut lausunut oikeudenkäyntikuluista sillensä jätetyssä riita-asiassa. Kolmannessa tapauksessa kärjäviskaalin määräämä sakkorangaistus alitti teolle laissa määrätyn rangaistusasteikon. Tuomiossa ei perusteltu rangaistuksen mittaamista.

SELVITYS

Hovioikeuden kirjeen liitteenä oli kärjäoikeuden määräaikaisen laamannin hovioikeudelle antama lausunto 5.11.2013 ja kärjäviskaalin hovioikeudelle antama selvitys 24.10.2013.

Kärjäoikeus on pyynnöstäni antanut hovioikeuden havainnoista laamannin lausunnon 19.6.2014 ja kärjäviskaalin 27.5.2014 päivätyn selvityksen.

Kärjäviskaali on selvityksissään kertonut ratkaisseensa tarkastuksen kattamana aikana yhteensä 400 riita- ja hakemusasiaa sekä 203 rikosasiaa ja käynyt läpi hovioikeuden tarkastuksen perusteella esiin tuodut tuomiot.

Yksipuolisten tuomioiden osalta kärjäviskaali on katsonut, ettei vastaajien vastauksissa ollut vastustettu vaatimuksia tai vedottu sellaiseen perusteeseen, jolla olisi ollut vaikutusta asian ratkaisemiseen. Kärjäviskaali on myöntänyt antaneensa kantajille mahdollisuuden vastaselityksen antamiseen. Näitä vastaselityksiä ei ole erikseen annettu vastaajille tiedoksi ennen yksipuolisen tuomion antamista muuta kuin silloin, kun vastaajan sähköpostiosoite on ollut kärjäviskaalin tiedossa. Sillensä jätetyssä ensimmäisessä riita-asiassa lopputulos vastasi kärjäviskaalin käsityksen mukaan osapuolten tarkoitusta. Toisessa asiassa kärjäviskaali katsoo, ettei vastaaja ollut myöntänyt kannetta, eikä tuomion antamiseen näin olisi ollut perustetta.

Yleisesti kärjäviskaali on katsonut, ettei summaarinen asia pelkän lausuman perusteella muutu laajaksi riita-asiaksi. Aikaisemmin kärjäviskaali kertoo tehneensä kaksiosaisia ratkaisuja, joissa peruutetut vaatimukset jätettiin sillensä päätöksellä ja muuten annettiin yksipuolinen tuomio. Kärjäviskaali kertoo pitäneensä parempana ratkaista tällaiset asiat ”yleisen käytännön mukaisesti” antamalla vain yksipuolisen tuomion, jossa kerrotaan miten kantaja on vähentänyt vaatimuksiaan.

Rikosasioiden osalta kärjäviskaali kertoo, ettei ensimmäisen asian tuomiota julistettu niin että vastaaja olisi tuomittu nuorena henkilönä. Tuomiolauselman tekstit eivät kuulu tuomioon, eikä kärjäviskaali tiedä miten ne ovat siihen tulleet. Hän piti kuitenkin mahdollisena, että asia liittyy jotenkin uutena käyttöön otettuun RITU -tuomiojärjestelmään. Hän ei kuitenkaan ollut tarkastanut tuomiolauselmaa riittävän huolellisesti ja merkinnät nuoresta henkilöstä olivat jääneet tuomioon. Toisen asian tuomion korjausten osalta kärjäviskaali kertoo tehneensä tuomion korjaukset samalla kerralla. Hän ei tiennyt, miksi korjaukset piti tehdä, asia liittyy hänen oletuksensa mukaan johonkin RITU -järjestelmän lukitsemaan virheelliseen merkintään. Kolmannes-

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

sa rikosasiassa asianomistajalla ei tosiasiassa ollut kuluvaatimusta. Tuomioon on jäänyt virheellinen merkintä yksilöimättömästä kuluvaatimuksesta. Tuomiolauselmaan merkitty asianomistajan nimi oli tarkistettu kaupparekisterin tiedoista. Tuomion muihin kohtiin nimi oli jäänyt kuitenkin korjaamatta. Neljännessä asiassa syyksilukemisen perustelut olivat jääneet kirjoittamatta tuomioon. Tuomiota julistettaessa perustelut oli kerrottu.

Yleisestä rangaistuskäytännöstä poikkeavien tuomioiden osalta kärjäviskaali on kertonut, että kolmessa tuomioista perustelut rangaistuksen mittaamiseen olivat jääneet kirjoittamatta tuomi-oihin.

Hovioikeuden ratkaisutoiminnassa esiin tulleista asioista kärjäviskaali on kertonut, ettei ole ensimmäisessä asiassa katsonut, että vastaaja olisi vedonnut seikkoihin joilla olisi ollut vaikutusta asian ratkaisemiseen, ja hän on antanut asiassa yksipuolisen tuomion. Kärjäviskaali ei tiedä, millä perusteilla hovioikeus on sittemmin arvioinut, että vastauksella oli ollut oikeudellista merkitystä. Toisessa asiassa katsoo, että vastaajan vastauksella ei ollut vaikutusta yksipuolisella tuomiolla ratkaistuihin kantajan vaatimuksiin, myös vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimus on torjuttu. Kolmannen asian osalta kärjäviskaali on todennut, että hänelle oli sattunut asiassa selvä huolimattomuusvirhe, ja hän oli tuominnut vastaajalle rangaistusasteikon minimirangaistusta, 30 päiväsakkoa, alemman 28 päiväsakon sakkorangaistuksen. Asia oli selvinnyt heti julistamisen jälkeen, ja kärjäviskaali oli kertonut syyttäjälle hakevansa tuomionpurkua, ellei syyttäjä valita rangaistuksesta. Kun syyttäjä teki asiassa valituksen, kärjäviskaali jätti tuomionpurun hakematta.

Ma. laamanni on lausunnossa 5.11.2013 todennut, että kärjäviskaali on hovioikeuden tarkastelemalla ajanjaksolla suorittanut ratkaisutoimintansa joutuisasti. Yksipuolisten tuomioiden osalta ma. laamanni on todennut, että kärjäviskaali on hovioikeuden esiin tuomissa tapauksissa tehnyt arvionsa vastaajan vastauksesta vasta kuultuaan vastauksen johdosta kantajaa, eli tavallaan jatkanut kirjallista valmistelua. Menettelystä ei sinänsä ole syntynyt oikeudenmenetyksiä. Yhden asian osalta ei ole menetelty säännösten mukaisesti, mutta menettelyssä oli asiallisesti otettu huomioon osapuolten edut.

Laamanni on lausunnossaan 19.6.2014 todennut kärjäviskaalin ratkaiseen tarkastelujaksolla huomattavan määrän asioita. Ratkaisumääriin verrattuna puutteita ja mahdollisia virheitä voidaan pitää vähäisinä. Laamannin käsityksen mukaan kärjäviskaalin menettely ei ole vaarantanut luottamusta tuomioistuinten toiminnan asianmukaisuuteen ja että kärjäviskaalin laiminlyöntejä voi pitää niiden haitallisuus ja vahingollisuus ja muut seikat huomioon ottaen kokonaisuutena arvostellen vähäisinä.

RATKAISU

Arviointi

Yksipuoliset tuomiot

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 §:ssä säädetään asian ratkaisemisesta valmistelua jatkamatta:

- Jos vastaaja, jota on kehotettu vastaamaan kirjallisesti asiassa, jossa sovinto on sallittu,*
- 1) ei ole antanut pyydettyä vastausta määräajassa tai*
 - 2) ei ole esittänyt vastauksessaan kanteen vastustamiselle perustetta tai vetoaa ainoastaan sellaiseen perusteeseen, jolla selvästi ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen,*

asia ratkaistaan valmistelua jatkamatta. Kanne hyväksytään tällöin yksipuolisella tuomiolla. Siltä osin kuin kantaja on luopunut kanteesta tai se on selvästi perusteeton, kanne hylätään tuomiolla.

Kärjäviskaali on perustellut hovioikeuden oikeuskanslerinviraston tietoon saattamat yksipuoliset tuomiot säännönmukaisesti lauseella ”vastaaja on vastauksessaan vedonnut ainoastaan sellaiseen seikkaan, jolla selvästi ei ole vaikutusta asian ratkaisemiseen”. Peruste vastaa edellä kerrotun oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 §:n 1 momentin 2 kohtaa. Saman pykälän 2 momentin mukaan asia tulisi tällaisessa tilanteessa ratkaista valmistelua jatkamatta. Kärjäviskaali on kyseessä olevissa asioissa jatkanut valmistelua pyytämällä kantajalta lausumaa tai vastaselitystä, ja tehnyt ratkaisunsa vasta tuon vastaselityksen jälkeen. Vastaaajilta ei ole pyydetty kannanottoa tuohon kantajan vastaselitykseen. Saman 2 momentin mukaan kanne tulee hylätä tuomiolla siltä osin kuin kantaja on luopunut kanteesta tai kanne on selvästi perusteeton. Kärjäviskaali on eräissä nyt kyseessä olevissa tapauksissa jättänyt asian sillensä peruutettujen vaatimusten osalta siitä huolimatta, että peruutettujen vaatimusten osalta kanne olisi tullut hylätä tuomiolla.

Kärjäviskaalin menettely on ollut oikeudenkäymiskaaren säännösten vastaista ja niin muodoin virheellistä.

Hovioikeuden ratkaisemassa asiassa kärjäviskaali ei ollut antamassaan yksipuolisessa tuomiossa todennut vastaajan oikeudenkäyntikuluvaatimuksen tulleen hylätyksi.

Saadun selvityksen mukaan valmistelun jatkamista pyytämällä kantajalta lisäselvitystä ei salattu vastaaajilta, kantajalta saatu selvitys on kirjattu yksipuoliseen tuomioon. Asiassa ei ole tullut ilmi, että virheellisestä menettelystä olisi aiheutunut osapuolille vahinkoa.

Siltä osin kuin asiassa on esitetty, että kärjäviskaali on antanut yksipuolisen tuomion tilanteissa, joissa vastaajan vastaus olisi sisältänyt ratkaisussa huomioon otettavan perusteen kanteen vastustamiselle, totean, että vastauksen sisällön ja sen merkityksen arvioinnissa on kyse sellaisesta tuomioistuimen riippumattoman harkintavallan käytöstä jota oikeuskanslerilla ei ole toimivaltaa arvioida. Minulla ei käytettävissäni olevan aineiston perusteella ole aihetta epäillä, että kärjäviskaali olisi sillä tavoin ylittänyt hänelle kuuluneen harkintavallan rajat että minulla olisi perusteita puuttua asiaan.

Myönnetyn kanteen sillensä jättäminen

Oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 27 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan asia, jossa sovinto on sallittu, voidaan valmistelussa ratkaista tuomiolla siltä osin, kuin kanne on myönnetty tai kanteesta on luovuttu.

Asiassa vastaaja oli myöntänyt kanteen, ja oikeudenkäymiskaaren mukaisesti asia olisi valmistelussa voitu ratkaista tuomiolla. Saadun selvityksen mukaan kantaja oli ollut yhteydessä asian käsitelleeseen kärjäviskaaliin ja kertonut tuossa yhteydessä, että vastaaja oli maksanut saattavan ja tiedustellut miten kantajan tulisi menetellä. Kärjäviskaali oli kertonut, että kantaja voi peruuttaa asian tai jättää vastaamatta kantajalle aiemmin toimitettuun lausumapyyntöön, kun tuo pyyntö oli sisältänyt uhan asian sillensä jättämisestä. Kantaja ei ollut jättänyt lausumaa. Kun vastaajalla ei ollut kuluvaatimuksia, kärjäviskaali ei ollut katsonut olevan tarvetta vastaajan enemmälle kuulemiselle ja hän oli jättänyt asian sillensä.

Edellä kerrotun lainkohdan mukaisesti asia olisi tullut sillensä jättämisen sijaan ratkaista tuomiolla, ja menettely on niin muodoin oikeudenkäymiskaaren säännösten vastainen. Saatu selvitys huomioon ottaen asian lopputulos on kuitenkin ilmeisesti vastannut osapuolten tarkoitusta, ja saatavan suorittamisen jälkeen annettu kanteen mukaisen saatavan vahvistaminen tuomiolla mitä ilmeisimmin olisi ollut vastaajan oikeusturvan kannalta ongelmallinen.

Tiedossani ei ole, että sinänsä oikeudenkäymiskaaren vastaisesta menettelystä olisi aiheutunut haitallisia seuraamuksia asian osapuolille.

Rikostuomiot

Hovioikeuden ilmoituksen ja asiassa saadun selvityksen perusteella kärjäviskaalin antamissa rikostuomioissa on tullut ilmi kirjoitusvirheiden luontoisia virheitä ja osassa tuomioita perustelut ovat jääneet puutteellisiksi. Joissakin tuomioissa on käytetty ilmeisesti vakiofraasia ”Rangaistus on yleisen oikeuskäytännön mukainen. Asiassa ei ole ilmennyt perusteita poiketa siitä.” myös sellaisissa tapauksissa, joissa yleisestä rangaistuskäytännöstä on poikettu.

Yksi rikostuomioista on ilmeisen lainvastainen, kun vastaaja on tuomittu syyksiluettavalle teolle säädetyn vähimmäisrangaistuksen alittavaan rangaistukseen.

Epäselvän rikostuomion korjausmerkinnän osalta minulla ei ole aihetta epäillä kärjäviskaalin asiassa antamaa selvitystä. Pidän mahdollisena, että korjauksen syynä on ollut virhe tuolloin uuden tuomiojärjestelmän käytössä, eikä minulla ole aihetta enemmälti lausua asiasta.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Edellä kerrotun mukaisesti kärjäviskaali on menetellyt oikeudenkäymiskaaren säännösten vastaisesti antaessaan tässä päätöksessä tarkoitettuja yksipuolisia tuomioita.

Päätöksessä tarkoitetuissa rikosasioiden tuomioissa on ollut kirjoitusvirheitä ja puutteellisia ja virheellisiä perusteluja jotka ilmentävät huolimattomuutta tuomioiden tarkastamisessa ja laadinnassa. Yhdessä rikostuomioita ratkaisu on ilmeisen lainvastainen, kun tuomittu rangaistus alitti teolle säädetyn vähimmäisrangaistuksen.

Kärjäviskaalin ratkaisutoiminnassa ilmenneitä virheitä on arvioitava rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitetun tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tai saman luvun 9 §:ssä tarkoitetun virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistöjen valossa. Kummankin teon tunnusmerkistö edellyttää, että teko ei ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen ottaen huomioon sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat.

Vähäisyyden arvioinnille ei ole lainsäädännössä tai lain esitöissä esitetty kriteerejä. Asia on aina arvioitava tapauskohtaisesti. Lakivaliokunnan mietinnössä n:o 7 1989 vp. todettiin tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen osalta, että *“Viranomaisten tulee kuitenkin noudata tarkkaa harkintaa tuomioistuinmenettelyn käynnistämässä tuottamuksellisten virkariikosten takia varsinkin silloin, kun on käytettävissä muitakin seuraamusmuotoja.”*

Asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä, että havaitut virheet olisivat aiheuttaneet haitallisia seuraamuksia. Vaikka virheitä sinänsä on useita, kyseessä on kuitenkin pieni osa kärjäviskaalin tarkastuksen kattamalla ajalla ratkaisemista asioista. Katson, että virheitä on pidettävä tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen ja virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistöjen tarkoittamalla tavalla vähäisinä.

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

Edellä kerrotuilla perusteilla annan kärjäviskaalille valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain (193/2000) 6 §:n 1 momentin mukaisen huomautuksen hänen tuomitsemistoiminnassaan ilmenneitten virheitten perusteella.

Oikeuskansleri

Jaakko Jonkka

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Pekka Liesivuori

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi